

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 48/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Markom Vozárikom, Krivá 3, Košice, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/86/2021 takto

rozhodol:

- Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/86/2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Okresnému súdu Prešov **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/86/2021 konal bez zbytočných prietahov.
- Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 500 eur**, ktoré **je** Okresný súd Prešov **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.
- Náhradu trov konania sťažovateľovi **nepriznáva**.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 48/2024-14 z 25. januára 2024 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručenú mu 22. septembra 2023 v časti, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

(ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3T/86/2021 (ďalej aj „napadnuté konanie“) a zároveň mu ustanovil právneho zástupcu na zastupovanie pred ústavným súdom. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiada prikázať okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov, priznať primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur a náhradu trov konania.

1.2. V časti, ktorou sa sťažovateľ domáhal vyslovenia porušenia v bode 1 označených práv postupom vyšetrovateľa Okresného riaditeľstva Policajného zboru Prešov v konaní vedenom pod ČVS: KRP-110/1-VYS-PO-2016, ústavnú sťažnosť odmietol z dôvodov uvedených v časti III.2. uznesenia č. k I. ÚS 48/2024-14 z 25. januára 2024.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi bolo v roku 2016 začaté trestné stíhanie. Prípravné konanie bolo policajným orgánom vedené pod ČVS: KRP-110/1-VYS-PO-2016, a to pre pokračovací zločin úverového podvodu v štádiu pokusu podľa § 222 ods. 1 a ods. 3 písm. a) Trestného zákona formou spolupáchateľstva a pre pokračovací prečin poškodzovania cudzích práv formou spolupáchateľstva podľa § 375 ods. 1 písm. a) a ods. 2 písm. b) Trestného zákona. Vyšetrovanie skutkov policajným orgánom v prípravnom konaní prebiehalo od roku 2016, obžaloba proti osobe sťažovateľa bola podaná Okresnou prokuratúrou Prešov 9. novembra 2021. Od daného momentu okresný súd podľa tvrdenia sťažovateľa nevykonával žiadny úkon smerujúci k meritórnemu rozhodnutiu jeho trestnej veci.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Podstata argumentácie sťažovateľa spočíva v tom, že napadnuté konanie nielenže nie je ani po siedmich rokoch od začatia trestného stíhania sťažovateľa právoplatne skončené, ale okresný súd do dňa podania ústavnej sťažnosti vo veci neuskutočnil ani jedno pojednávanie. Pritom podľa sťažovateľa ide o vec, ktorá tvorí bežnú agendu všeobecných súdov, nie je právne zložitá a nemožno zistiť ani okolnosť, ktorou by prispel k vzniku zbytočných prietahov v napadnutom konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti sp. zn. 1SprO 1864/2023 zo 14. decembra 2023, ktoré si ústavný súd vyžiadal podľa § 56 ods. 6 vety za bodkočiarkou zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), uviedol, že vo veci sťažovateľa ide o skutkovo rozsiahlu vec, kde spisový materiál má 2 700 strán. Vo veci vystupuje 26 poškodených, ktorých prokurátor navrhol vo veci vypočuť a okrem nich navrhol vypočuť aj ďalších 13 svedkov, teda spolu 29 osôb. Vo veci bol 23. novembra 2023 nariadený termín hlavného pojednávania na 20. február 2024. V doplnenom vyjadrení sp. zn. 1SprO 1864/2023, SprU 300/24 z 20. februára 2024 uviedol, že na hlavnom pojednávaní konanom 20. februára 2024 bolo pojednávanie odročené na 16. apríl 2024.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

5. Ústavný súd v tejto veci upustil podľa § 58 ods. 3 bodkočiarkou zákona o ústavnom súde od ústneho pojednávania, lebo na základe podaní účastníkov je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

6. Z obsahu spisového materiálu síce nevyplýva, že by sťažovateľ využil sťažnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku, ktorú inak ústavný súd vo svojej judikatúre spravidla považuje za účinný prostriedok nápravy v zmysle § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (m. m. II. ÚS 31/09, IV. ÚS 296/2010, IV. ÚS 113/2012, II. ÚS 531/2017, III. ÚS 263/2021, I. ÚS 339/2022, I. ÚS 637/2022). Podanie sťažnosti pre nečinnosť pred podaním ústavnej sťažnosti však ústavný súd nepovažoval v individuálnych okolnostiach prejednávanej veci za nevyhnutné, keďže s ohľadom na doterajšiu celkovú dĺžku namietaného konania [zohľadniac v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) aj dĺžku prípravného konania – k tomu bod 10 tohto nálezu], no najmä vyjadrenie okresného súdu, je zjavné, že už by nemohla splniť svoj účel (napr. I. ÚS 697/2022), pretože okresný súd po podaní ústavnej sťažnosti nateraz vo veci koná a vyvíja riadnu činnosť smerujúcu k jej ukončeniu (I. ÚS 496/2023 *a contrario*). Preto ústavný súd po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie pristúpil k jej meritórnemu posúdeniu.

7. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, IV. ÚS 120/2018) a môžu byť ústavným súdom posudzované spoločne.

8. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie označeného základného práva ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu, ale aj osoba, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ktoré nastupuje až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, I. ÚS 96/2019, II. ÚS 118/2019). To primerane platí, aj pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru – m. m. I. ÚS 304/2021, I. ÚS 444/2021.

9. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť v každom súdnom konaní (trestné konanie nevynímajúc) taký procesný postup, ktorý stav právnej neistoty strán odstráni čo najskôr (III. ÚS 233/2021). Táto povinnosť súdu pre trestné konanie je implicitne obsiahnutá aj v § 1 a § 2 ods. 7 Trestného poriadku. Podľa § 247 ods. 5 Trestného poriadku pri nariadení hlavného pojednávania urobí predseda senátu všetky potrebné opatrenia na zabezpečenie jeho riadneho priebehu a na to, aby vec bolo možné prejednať a rozhodnúť bez jeho odročenia. Pokiaľ ide o význam veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trestného konania sa posudzuje prísnejšie než doba konania v civilných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania (m. m. II. ÚS 32/03, III. ÚS 183/05, I. ÚS 697/2022).

10. Z judikatúry ESLP dokonca vyplýva, že v súvislosti s ochranou práva na prejednanie veci v primeranej lehote priznaného čl. 6 ods. 1 dohovoru primeraná lehota na rozhodnutie v trestnej

veci začína plynúť od obvinenia, ku ktorému spravidla dochádza v prípravnom konaní a zahŕňa celé konanie vo veci vrátane odvolacích konaní (rozsudok ESLP z 28. 6. 1978 vo veci König proti Spolkovej republike Nemecko, séria A, č. 27, s. 33, § 98). K tomu ale treba podotknúť, že ESLP vo svojom rozhodovaní koná proti Slovenskej republike ako porušovateľovi práv a z toho dôvodu posudzovaná dĺžka konania ako celok je relevantná. Pri posudzovaní veci ústavným súdom v konaní podľa čl. 127 ústavy ústavný súd koná proti konkrétnemu porušovateľovi práv sťažovateľa v čase podania ústavnej sťažnosti (IV. ÚS 517/2021).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje v rámci okolností konkrétneho prípadu tri základné kritériá, ktorými sú (1) právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, (2) správanie účastníka súdneho konania a (3) postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07) a v tejto súvislosti znova opakuje, že primeraná lehota na konanie v trestných veciach sa musí posudzovať prísnejšie, a to práve v dôsledku mimoriadne citeľného zásahu do sféry osobných práv a slobôd, ktorý je s priebehom trestného procesu spojený (k tomu okrem judikatúry ústavného súdu uvedenej v bode 9 odôvodnenia tohto nálezu aj I. ÚS 40/2024).

12. Vo vzťahu k prvému kritériu ústavný súd zistil, že predmetom napadnutého trestného konania je rozhodovanie o obžalobe pre trestné činy označené v bode 2 tohto nálezu, ktoré vzhľadom na právnu kvalifikáciu tvoria štandardnú agendu súdov, a právnu zložitost' veci nenamieta ani vo veci konajúci súd. Ku skutkovej zložitosti okresný súd poukázal na rozsiahly spisový materiál a na to, že vo veci treba vypočítať až 29 osôb (poškodených a svedkov). Ústavný súd však zvýšenú skutkovú zložitost' veci nevyhodnotil ako rozhodujúcu okolnost' spôsobilú ovplyvniť doterajšiu dĺžku trestného konania.

13. Pokiaľ ide o kritérium správanie sťažovateľa, ústavný súd konštatuje, že podľa obsahu spisového materiálu sťažovateľ, ktorý sa nachádza vo výkone trestu pre inú trestnú činnost' (k tomu bližšie uznesenie ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 559/2021), sa svojím správaním na nekonaní okresného súdu zatiaľ nepodieľal.

14. K samotnému postupu okresného súdu možno uviesť, že tento vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti zásadne nepopiera namietanú dĺžku vedeného trestného konania, keď termín hlavného pojednávania nariadil až 23. novembra 2023 na 20. február 2024 a toto pojednávanie odročil na 16. apríl 2024 bez uvedenia predpokladu meritórneho rozhodnutia vo veci. Okresnému súdu tak možno vytknúť nielen nečinnost' ku dňu podania ústavnej sťažnosti, ale aj neistú perspektívu urýchleného skončenia veci.

15. Na tomto mieste ústavný súd pripomína, že obvinený, resp. obžalovaný má v trestnom konaní právo, aby o jeho obvinení a obžalobe bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP z 27. 6. 1968 vo veci Wemhoff proti Nemecku, sťažnost' č. 2122/64, bod 18).

16. Značne zdĺhavým konaním okresného súdu a jeho nečinnosťou od podania obžaloby až do nariadenia hlavného pojednávania tak podľa názoru ústavného súdu došlo v napadnutom trestnom konaní k porušeniu základných práv sťažovateľa označených v jeho ústavnej sťažnosti. Ústavný súd, berúc na zreteľ, že trestná vec sťažovateľa trvá na súde viac ako dva roky od podania obžaloby (9. novembra 2021) bez reálnejšej možnosti jej včasného právoplatného skončenia s prihliadnutím na podstatu dotknutých práv sťažovateľa kvalifikoval nečinnosť a nesústredenú činnosť okresného súdu ako relevantné prietahy v trestnom konaní a deklaroval porušenie namietaných práv (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

17. V zmysle čl. 128 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal.

18. Hoci je viditeľná snaha okresného súdu vec prejednať (termín hlavného pojednávania je nateraz nariadený na 16. apríl 2024, pozn.), keďže v čase rozhodovania o ústavnej sťažnosti napadnuté konanie nie je stále právoplatne skončené, ústavný súd formuloval všeobecnému súdu príkaz konať (bod 2 výroku nálezu).

19. Čo sa týka priznania primeraného finančného zadosťučinenia, prietahy či nečinnosť všeobecného súdu v konaní sú ústavným súdom hodnotené ako iný zásah súdu voči základným ústavne zaručeným právam a slobodám. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na primerané súdne konanie nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším prietahom (ústavným príkazom konať), ale už raz vzniknutý prietah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primerané finančné zadosťučinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde.

20. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd rovnako ako EŠLP vychádza zo zásad spravodlivosti a spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (čl. 41 dohovoru).

21. Pre konštatovanú predchádzajúcu nečinnosť okresného súdu v napadnutom konaní a intenzitu zásahu do namietaných práv sťažovateľa ústavný súd považoval za primerané finančné zadosťučinenie priznanie sumy 1 500 eur (bod 3 výroku nálezu), keď zohľadnil aj účel priznania primeraného finančného zadosťučinenia, ktorým je len zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, nie získanie iného majetkového prospechu, a vo zvyšnej časti návrhu sťažovateľa nevyhoviel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI.
Trovy konania

22. Náhradu trov konania pred ústavným súdom ústavný súd sťažovateľovi nemohol podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde priznať, keď ústavným súdom ustanovený advokát nevykonal v tomto konaní žiaden úkon právnej služby, za ktorý by bolo možné priznať odmenu (bod 5 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. februára 2024

Miloš Maďar
predseda senátu